

Верховний
Суд

Трудові спори: зберегти юрисдикційну єдність?

Дмитро Гудима –
суддя Верховного Суду у Касаційному цивільному суді,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

Чому важливо дотримувати критерії визначення юрисдикції суду?

Постанова ВП ВС від 9 листопада 2023 року у справі №420/2411/19 (провадження №11-422апп21) щодо тривалого невиконання ДКС України ухваленого адміністративним судом судового рішення

- Спеціалізація є основним критерієм розподілу юрисдикцій і, власне, причиною створення судів різних юрисдикцій, бо **нівелювання юрисдикційних критеріїв** (у тому числі їх «змішування» в залежності від обставин конкретної справи, майнового стану особи, мети чи стадії її звернення до суду) **призводить до розгляду однакових за своєю юридичною природою спорів різними судами, плутанини у визначенні належного суду і, зрештою, до порушення принципів верховенства права і правової визначеності...** (пункт 40).

Кодекс законів про працю України

Стаття 41. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з окремими категоріями працівників за певних умов

- Крім підстав, передбачених статтею 40 цього Кодексу, трудовий договір з ініціативи роботодавця може бути розірваний також у випадках:
- ... 5) припинення повноважень посадових осіб.

Які умови застосування п.5 ч.1 ст.41 КЗпП України?

Постанова ОП КЦС ВС від 23 січня 2023 року у справі №766/23789/19 (провадження № 61-3796сво21) щодо поновлення на посаді заступника начальника з економіки та фінансів Миколаївської філії ДП «Адміністрація морських портів України»

- звільнений працівник повинен бути посадовою особою господарського товариства, належати до органу управління (керівного, виконавчого, наглядового тощо) юридичної особи та бути визначеною у статуті;
 - Див. також постанови ВП ВС від 10 липня 2024 року у справі №573/1020/22 (провадження №14-40цс23), КЦС від 22 березня 2023 року у справі №761/31783/21 (провадження №61-10737св22), КЦС від 22 березня 2023 року у справі № 761/24920/20 (провадження № 61-8043св22), КЦС від 18 вересня 2024 року у справі №758/12971/15-ц (провадження №61-11538св23)
- припинення його повноважень (окреме рішення вищого органу управління) має передувати звільненню з посади та бути підставою для розірвання з ним трудового договору в порядку, передбаченому чинним законодавством України та статутними документами господарського товариства.

Чи мають поділяти «юрисдикційну долю» вимог звільненого за п.5 ч.1 ст.41 КЗпП України директора ГТ про визнання незаконним наказу про звільнення та про поновлення на роботі його вимоги про стягнення середнього заробітку (за час вимушеного прогулу, за час затримки розрахунку при звільненні)?

- Варіанти:
 - 1) директор хоче поновитися на посаді;
 - 2) директор не хоче поновитися на посаді.

Директор хоче поновитися на посаді

- Варіанти:

- 1) поєднує вимоги про визнання незаконним наказу, поновлення на роботі та про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу;
- 2) заявляє в одному судовому процесі вимоги про визнання незаконним наказу та поновлення на роботі, а в іншому – про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

За правилами якого судочинства розглядати вимогу про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу у варіантах №1 і №2?

Директор не хоче поновитися на посаді

- 1) заявляє вимогу про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні чи інші вимоги, не пов'язані з оскарженням звільнення та поновленням на посаді.

За правилами якого судочинства розглядати вимогу про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні, якщо директора звільнили за п.5 ч.1 ст.41 КЗпП України?

Чи слід звернути увагу на підходи ВП ВС щодо збереження «юрисдикційної єдності» за різними вимогами?

Постанова ВП ВС від 7 квітня 2020 року у справі №910/4590/19 (провадження №12-189гс19) щодо юрисдикції адміністративного суду за вимогами про стягнення інфляційних втрат і процентів річних

- ... зобов'язання зі сплати інфляційних та річних процентів є акцесорним, додатковим до основного, залежить від основного і поділяє його долю. Відповідно й вимога про сплату інфляційних та річних процентів є додатковою до основної вимоги ... (пункт 43).
- У справі, що розглядається, вимога про сплату інфляційних та річних процентів є додатковою, а основною – вимога про сплату заборгованості бюджету з відшкодування ПДВ. ... (пункт 44).
- Ураховуючи зазначене вище, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що цей спір належить до юрисдикції адміністративних судів (пункт 45).

Чи слід звернути увагу на підходи ВП ВС щодо збереження «юрисдикційної єдності» за різними вимогами?

Постанова ВП ВС від 9 лютого 2021 року у справі №520/17342/18 (провадження №14-158цс20) щодо юрисдикції адміністративного суду за вимогами про стягнення компенсації втрати доходів через затримку страхових виплат і процентів річних

- ... ураховуючи акцесорний характер визначених статтею 625 ЦК України та Законом України №2050-III «Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати» зобов'язань, спори про відшкодування передбачених ними грошових сум з огляду на їх похідний характер від основного спору підлягають розгляду за правилами тієї юрисдикції, за правилами якої підлягає розгляду основний спір (пункт 7.55).
- ... спір за вимогами про компенсацію частини страхових виплат через їхнє затримання належить розглядати за правилами адміністративного судочинства, оскільки вони стосуються виплати частини доходів, які орган мав призначити за рішенням адміністративного суду (пункт 7.56).

Чи слід звернути увагу на підходи ВП ВС щодо збереження «юрисдикційної єдності» за різними вимогами?

Постанова ВП ВС від 4 травня 2022 року у справі №761/28949/17 (провадження №14-148цс21) щодо юрисдикції адміністративного суду за вимогами про стягнення інфляційних втрат, процентів річних і відшкодування шкоди ФГВФО

- ... ураховуючи акцесорний характер визначених статтею 625 ЦК України зобов'язань, спори про відшкодування передбачених ними грошових сум, з огляду на їх похідний характер від основного спору, **підлягають розгляду за правилами тієї юрисдикції, за правилами якої підлягає розгляду основний спір.**
- Оскільки вимоги про стягнення відповідно до частини другої статті 625 та статті 22 ЦК України відшкодування майнової та моральної шкоди пов'язані з необхідністю дослідження бездіяльності Фонду, то і **мають розглядатися в межах одного провадження за правилами адміністративного судочинства.**

Чи слід звернути увагу на підходи ВП ВС щодо збереження «юрисдикційної єдності» за різними вимогами?

Постанова ВП ВС від 3 жовтня 2023 року у справі №686/7081/21 (провадження №14-91цс22) щодо юрисдикції за вимогами про стягнення інфляційних втрат і процентів річних з банкрута

- ... спір з приводу зобов'язання зі сплати інфляційних та річних процентів, який є акцесорним, додатковим до основного, залежить від основного і поділяє його долю, **підлягає розгляду в тому судочинстві, що і спір за основним зобов'язанням.**
- ... заявлені ... акцесорні вимоги про стягнення 3% річних та індексу інфляції, нараховані за період, який охоплює перебування в провадженні господарського суду справи про банкрутство, яке закінчилось відновленням платоспроможності боржника, необхідно розглядати за правилами господарської юрисдикції в позовному порядку відповідно до п.8 ч.1 ст.20 ГПК України та ч.2 ст.7 КУзПБ.

Чи слід звернути увагу на підходи ВП ВС щодо збереження «юрисдикційної єдності» за різними вимогами?

Постанова ВП ВС від 3 жовтня 2023 року у справі №686/7081/21 (провадження №14-91цс22) щодо тривалого невиконання ДКС України ухваленого загальним судом судового рішення

- ... те, що позивачка вказала відповідачами за вимогами про стягнення 3% річних та інфляційних втрат за прострочення виконання рішення суду, яким підтверджене грошове зобов'язання держави з відшкодування завданої нею шкоди, конкретні органи державної влади ... не означає, що у спірних правовідносинах суб'єктом відповідальності за прострочення виконання зазначеного рішення суду є не держава, а саме певні її органи (орган). Інакше кажучи, у спірних правовідносинах органи держави є представниками її інтересів як боржника за судовим рішенням про відшкодування завданої нею ж шкоди, а не суб'єктами владних повноважень, які здійснюють щодо позивачки публічно-владні управлінські функції. ... (пункт 50).

Чи слід звернути увагу на підходи ВП ВС щодо збереження «юрисдикційної єдності» за різними вимогами?

Постанова ВП ВС від 9 листопада 2023 року у справі №420/2411/19 (провадження №11-422апп21) щодо тривалого невиконання ДКС України ухваленого адміністративним судом судового рішення

- Спори, відповідачем у яких є суб`єкт владних повноважень, і ухвалення за результатами цих спорів судових рішень не змінюють характер правовідносин сторін, а тому спори щодо порушення зобов`язань суб`єктом владних повноважень, зокрема щодо перерахування, нарахування, виплати грошових сум, у тому числі після судового рішення або на його виконання, повинні розглядатись судами за юрисдикцією, визначеною відповідно до характеру цих правовідносин (пункт 51).

За правилами якого судочинства розглядати вимогу про стягнення середнього заробітку або різниці в заробітку за час затримки виконання рішення суду про поновлення директора (члена виконавчого органу) на роботі?

- За аналогією: якщо спір про поновлення директора (члена виконавчого органу), звільненого на підставі п.5 ч.1 ст.41 КЗпП України, належить до юрисдикції господарського суду, то вимогу про стягнення середнього заробітку або різниці в заробітку за час затримки виконання рішення суду про поновлення на посаді (ст.236 КЗпП України) слід теж розглядати **за правилами господарського судочинства.**

Директор хоче поновитися на посаді

- Варіанти:

- 1) поєднує вимоги про визнання незаконним наказу, поновлення на роботі та про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу (ч.2-3 ст.235 КЗпП України);
- 2) заявляє в одному судовому процесі вимоги про визнання незаконним наказу та поновлення на роботі, а в іншому – про стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

Якщо зобов'язання зі сплати директорові середнього заробітку за час вимушеного прогулу залежить від поновлення його на посаді, то чи має вимога про стягнення такого заробітку завжди поділяти «юрисдикційну долю» вимоги про поновлення на роботі (господарське судочинство)?

Директор не хоче поновитися на посаді

- 1) заявляє вимогу про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні (ст.117 КЗпП України), премій, вихідної допомоги, зобов'язання належно заповнити та видати трудову книжку чи інші вимоги, не пов'язані з оскарженням звільнення та поновленням на посаді.

Чи впливає на визначення юрисдикції суду те, що директор погодився з його звільненням за п.5 ч.1 ст.41 КЗпП України?

- За змістом постанов КЦС ВС відповідь однозначна – ТАК. У разі, якщо такий директор погодився з його звільненням (не оскаржив), а заявив інші вимоги, їх слід розглядати **за правилами цивільного судочинства**.

- Див. постанови КЦС від 6 листопада 2024 року у справі №757/41557/21-ц (провадження №61-8234св23), від 30 травня 2024 року у справі № 758/6963/20 (провадження №61-4585св22).

Дякую за увагу!

- Верховний Суд,
вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043,
- <http://supreme.court.gov.ua>,
- dmytro.hudyma@gmail.com